

ILOK, crkva Sv. Ivana Kapistrana s dijelom srednjovjekovnih zidina

(danas u sastavu samostana) i jakim jugozap. bastionom. Zap. dio je porušen, a na preostalim zidinama vidi se majstorski izvedeno krunište sa strijelnicama. Iz sr. vijeka sačuvan je i romanički stupac s reljefom *Agnusa Dei* (XII. st.). Od šest crkava nađeni su samo temelji trobrodne crkve Sv. Petra i temelji gotičke crkve s poligonalnim svetištem i ulomcima svodnih

ILOK, nadgrobna ploča Nikole Iločkoga u crkvi Sv. Ivana Kapistrana

rebara (oko 1500). Jednobrodna gotička franjevačka župna crkva Sv. Ivana Kapistrana bila je pregrađena u XVIII. st. (barok) i ponovno 1900–06 (neogotika). Tada joj je H. Bollé prigradio dvije bočne kapele, a zvonik znatno povišio. U crkvi se nalaze nadgrobne ploče s likovima Nikole (1477) i Lovre Iločkoga (1525), plemića Brnjakovića (1727. i 1730) a na glavnom oltaru slika Sv. Ivana Kapistrana, branitelja Beograda, koji je u Iloku umro 1456. Za tur. vladavine 1566–1697. Ilok je sjedište srijemskog sandžaka. U to je vrijeme jedna od kula pretvorena u kupelj (hamam), kojoj su zidovi ukrašeni arabskama. Tada je sagrađen i turski mauzolej (turbe), rijetka građevina u tim krajevima. Nakon odlaska Turaka podignut je na gradskim zidinama jednokatni franjevački samostan u obliku slova U. Do refektorija vodi bogato figuralno ukrašen portal. U samostanu je ćelija Ivana Kapistrana potom biblioteka s oko 4000 knjiga (XVI–XIX. st.), intarzirani stolovi iz 1726 (dar fra Petra Pastirovića) i mramorni praonik, a među baroknim slikama je zavjetna iz 1772. Ilok je postao središte golemo posjeda knezova Odescalchi. Oni su sagradili dvokatni dvorac u obliku slova U s dvostrukim arkadama u dvorištu (grbovi nad ulazima). Obnavljan je 1793, 1839, i 1889. U njemu je zavičajni muzej (zbirke: arh., etnografska, kulturnopov. i ostaci zbirke Odescalchi). Uz dvorac su skladno građena žitnica i prostran park s egzotičnim drvećem. Poklonac Ivana Nepomuka podignut je na srednjovj. zidu u doba klasicizma. Na groblju je kapela Sv. Roka s baroknim oltarom. LIT.: A. Horvat, Ilok ili – ne znamo dovoljno što imamo, Bulletin JAZU, 1958. – Ista, O utjecajima Parlerova praškog kruga na arhitektonsku plastiku iz Iloka, Peristil, 1963–64, 6–7. – M. Valentić, Kameni spomenici Hrvatske XI–XIX. stoljeća (katalog), Zagreb 1969. – I. Mirnik, O novijim arheološkim nalazima u Iloku, Vijesti MK, 1973, 3–4. – V. Radauš, SSS, str. 123–138. – A. Horvat, Dva epitafa u Iloku, Zbornik za likovne umjetnosti (Novi Sad), 1979, 15. – D. Vukičević-Samaržija, Sakralna gotička arhitektura u Slavoniji, Zagreb 1986. – M. Batorović, Iločani, Vinkovci 1990. – J. Meder, Orgulje u Hrvatskoj, Zagreb 1992. – Ilok u hrvatskoj kulturi, Zbornik muzeja grada Iloka, 1992, 1. A. Ht.

ILOVIK, otok i selo J od Lošinja. Na vrhu Straža bila je velika prapov. gradina; na lok. Sićadija nalaze se ruševine ranosrednjovj. crkve Sv. Andrije. Na susjednom otoku Sv. Petra, nasuprot selu, proteže se kilometar duga rimska arheol. zona (temelji zgrada, ostaci mozaika, ulomci žara, grobovi, novac). U XI. st. sagrađen je na otoku benediktinski samostan *Sancti Petri de Nemois* ili *de Neumis*. Kompleks je zapremao površinu pravokutnika (20 × 33 m) unutar perimetralnoga zida, građena od lomljenca i raščlanjena na vanjskoj strani lezenama (sačuvan u cijelom opsegu; unutrašnji su zidovi porušeni, a prostor pretvoren u groblje). Kod prekopanja groblja pronađen je potpuno očuvan sarkofag. Jednobrodna crkva unutar samostanskoga sklopa srušena je potkraj XIX. st. prilikom gradnje nove crkve. God. 1597. Venecija je sagradila na otoku Sv. Petra kulu kvadratična presjeka za obranu protiv uskoka.

LIT.: J. Čus-Rukonić, Arheološka topografija otoka Cres i Lošinja, u knjizi: Arheološka istraživanja na otocima Cresu i Lošnju, Zagreb 1982. B. F.

ILOVŠEG, Kristof Andrija → JELOVŠEK, KRISTOF ANDRIJA

ILUMINACIJA, oprema i ukras rukopisa inicijalima, minijaturama i različitim ornamentima (tzv. zastavice, ukrasni motivi na marginama i dr.). Razvitak iluminacije prati razvitak lik. umjetnosti srednjega vijeka, a kao kreativna umj. grana zamire s pojavom tiskane knjige u XV. st., premda se rukopisi ukrašavaju i nakon toga. U Hrvatskoj se čuva znatan broj iluminiranih rukopisa; od njih je velik dio pisan u nas, a manji je dio izrađen u nekom stranom skriptoriju po narudžbi iz Hrvatske. Također ima dosta takvih za koje se pretpostavlja da su nastali u inozemstvu. Nasuprot tome, niz vrlo vrijednih rukopisa koje su pisali ili ukrašavali domaći majstori nalazi se danas u inozemstvu. Pojedini kodeksi stranoga podrijetla očito su nadahnuli domaće iluminatore. Pretežan broj tih rukopisa odaje bližu ili dalju vezu s iluminatorskim radionicama J Italije (predromanika, romanika) i S Italije (romanika, gotika, renesansa); znatno manji broj upućuje na skriptorije u Mađarskoj (romanika, gotika, renesansa), a tek izuzetno na radionice u Francuskoj i Njemačkoj (romanika, gotika) te u Češkoj (gotika).

Najstariji predromanički iluminirani rukopis sačuvan u Hrvatskoj jest »Splitski evanđelistar« iz VIII. st. Pisan je najvjerojatnije u nekom lokalnom skriptoriju. Ima nekoliko inicijala ukrašenih u duhu vremena jednostavnim crtežima (L s likom ribe). U istom rukopisu iluminirani su dodaci iz IX. st. i oni iz XI/XII. st. inicijalima ukrašenim pleterom; njihove vrpce završavaju sitnim životinjskim glavama. Slično je urešen prepletenim inicijalima »Passionale« (MR 164) zagrebačke Metropolitane, što ga je u XI. st. ispisao splitski dakon Majo. Posebno mjesto među iluminiranim rukopisima XI. st. pripada fragmentima »Rapskoga evanđelistara« u